

К Ш И Ш Т О Ф
Б О Х У С

Цорний
манускрипт

Роман

Харків
«ФОЛІО»
2022

Розділ I

Пекло та дзвін

1

Хлопець зі стогоном звалився від чергового удару. Вони, мабуть, зламали йому ногу. Він відчував, ніби піднімається в повітрі, над землею, і бачить свою неприродно скручену кінцівку, що лежить поряд із його безвладним тілом. Його власним тілом. Солодка кров стікала по його побитому обличчю та збиралася в куточках вуст. Її було так багато, що якби він лежав на спині, то, мабуть, захлинувся б. Сутінки розмивали обриси нападників. Він знав лише, що їх було двоє. Били його методично, по черзі, невтомно. Вони мовчали. Він не чув жодного слова, промовленого ними, наче не був того вартий.

Вищий, довгоногий, підкочував рукави, мабуть турбуючись про манжети білої сорочки. Перш ніж хлопець зміг зрозуміти, що робить інший переслідувач, страшний біль розривав йому груди.

Бандит із бойовим, хрипким криком стрибнув йому на груди, важкі черевики розчавили ребра. Матінко, це ще не кінець?! Пронизливий біль змусив його на мить знепритомніти.

Коли він прийшов до тями, панувала тиша. Йому здавалося, що переживає кошмарний сон, який ніколи не зміг би збутися наяву. Як це можливо, що все так різко змінюється за лічені секунди? А може, і назавжди. Він відчував, як життя витікає з нього, ніби вода з розбитого глечика. Останнє, що він запам'ятав перед цим кошмаром, — це чийсь кроки за спиною й раптовий біль у потилиці. Вони стежили за ним? Хто? Він не бачив на одне око. Краєм іншого помітив розмиту форму хреста і водночас відчув запах

згнилих хризантем. І тоді почув шурхіт. Вони все ще були тут. Паничний страх охопив його серце. Він відчув, як теплий струмінь сечі розливається по штанях.

Хтось схилився над ним, бачив лише білки його очей, які поблискували в темряві. Спочатку цей хтось пригостив його чавунним кулаком, через що перестав бачити на друге око. Потім, схилиючись над ним, він щось прохрипів йому у вухо, перевірів, чи Даніель зрозумів, і знову вдарив його кулаком. Перш ніж провалитись у небуття, хлопець відчув, як холодне лезо ножа на прощання вирізало на його чолі якісь дивні знаки.

2

Спортивний «Адлер» графітового кольору подолав останній відрізок бруківки на повороті, змусивши чоловіків у машині зітхнути, і з металевим вищанням зупинився перед входом до собору. Поліцейський біля дверей, зауваживши їх, віддав честь.

Слідчий криміналіст Кристіан Абель поглядом зафіксував почорнілі від часу кам'яні одвірки храму. Ніби через імлу пам'ятав його цегляний неф, запах середньовічної затхлості та дивну фігуру перед головним вівтарем. Свята Єлизавета, може, свята Катерина? Він похитав головою, яка боліла, марно намагаючись витягти з пам'яті клаптики спогадів.

— Вітаю, пане слідчий, — долинув до нього голос десь спереду.

— Чи не були ви надто частим відвідувачем храму Господнього?

Слідчий глянув у той бік і побачив прикутий до нього пронизливий погляд довготелесого худого старигана в чорній сутані. У ранковому світлі її потерті рукави блищали, як біляче хутро.

— Я чекав на вас. Це страшно, що сталося... — Старий обірвав. — Я Рудольф Хенесс, настоятель собору Святого Євангеліста Іоанна I.

— Слідчий із кримінальних справ Кристіан Абель, із Головної управи поліції в Марієнвердері*, ви, отче, і так знаєте, хто я. А це мої співробітники: вахмістр Зозулька, судмедексперт Гехт та фотограф. Не будемо витрачати час.

Клірик мовчки кивнув і жестом указав на двері та увів їх до храму.

Квідзинський собор усе ще огортали сутінки¹. Перші промені сонця ледь пробивалися крізь вітражі, боязко будили фігури, які потонули в темряві, різьблені епітафії, сповідальниці та контури єпископських престолів, вишикуваних уздовж стін. Неф завдовжки кілька десятків метрів вів до вітваря. Бароковий триптих зображував сцену розп'яття. Ніздрі Абеля відразу вловили затхлий, застарілий запах, який пов'язував його з минулим та з цим місцем: запах старих стін, пойнятих гниттям паперів, пилу та мишачого посліду.

Хенесс повів їх головним нефом до бічних дверей, за якими починалися круті сходи, що вели на дзвіницю. Поліцейські обережно піднімалися східцями вичовганого за багато віків каменю. Через кільканадцять хвилин вони вже стояли нагорі. Тут було дуже холодно.

— Тіло брата Герхарда на меншому дзвоні. — Хенесс майже непомітно вказав їм напрям і опустив очі.

Абель повільно обійшов дзвіницю, пильно розглядаючи висячого колоса з написом *Semper fidelis***², *Fusa a. Gebr. Ulrich Apoldae (Thur) a. 1928****. Він ледь не спіткнувся об сувій товстих мотузок, що лежали на підлозі з неотесаних дощок. Менший дзвін стояв поряд, вкритий сірим полотном. Слідчий дав знак Зозульці, який одним ривком зірвав тканину.

Поліцейський не міг приховати шоку, побачивши оголене тіло, розтягнуте на дзвоні. Воно нагадувало декоративний рельєф,

* Нині місто Квідзин у Поморському воєводстві (прим. перекладача).

** *Semper fidelis* (лат.) — завжди вірний (прим. автора).

*** Ливарня Ульріх Апольде м. Тур, 1928 р. (прим. перекладача).

який щільно обвивав увесь бронзовий дзвін. Розпростерті по ламані руки, пов'язані на зап'ястях товстою мотузкою, охопили верхню частину дзвона. Ще ширше розставлені ноги оточували дзвін біля основи. Неприродно зігнуте тіло, тепер біле та беззахисне, підтримувало розчавлену голову трупа. Найгірший вигляд мала знівечена скроня. З її глибин, темних від згустків крові, видніли клаптики шкіри, осколки білуватих кісток, обірвана тканина та коріння вирваного волосся. З назавжди закритих очей витікали бліді струмінчики секрету, ніби кров зливалася зі слізьми, які продовжували текти. Абель кивнув фотографові. За мить раптові спалахи почали розривати сірість ранку.

— Хтось доклав чимало праці, пане слідчий, аби перетворити табло цього нещасного на гданський паштет, — сказав вахмістр Зозулька, на знак слідчого подаючи йому гумові рукавички.

Абель потягнувся до кишені за пінцетом, якусь мить вивчав безодню рота, а потім точним рухом дістав із нього згорнутий папірець.

Він повернувся спиною до присутніх, повернув аркушик паперу до світла і, нечутно ворушачи губами, прочитав напис: «Пекло — дім нечистого».

Слідчий наказав докторові Гехту робити своє, залишив йому на допомогу Зозульку та на чолі з настоятелем спустився до захристії вниз.

Похмуре приміщення наповнювали різьблені гданські меблі. Масивну середньовічну стіну вкривали коштовні гобелени. За товстим опуклим склом дверцят шафи видніли ряди книг з позолоченими написами на корінцях. «Це не дуже схоже на захристію, більше на султанський кабінет нашого мера доктора Карла Баддінга*», подумав Абель. Він витягнув блокнот і авторучку та, постукуючи нею по письмовому столу, уважно подивився на Хенесса.

* Карл Йоган Баддінг — мер Квідзина у 1925—1936 роках (прим. автора).

— Отже, чи це, що ми побачили нагорі, є тілом отця Герхарда Пляцка? — запитав він.

— Так, це його тіло. — Настоятель дістав із кишені білосніжну хусточку й повільно витер нею уста. — Це страшне нещастя, він був іще такий молодий.

— Отче, коли ви його бачили востаннє?

— Напередодні його смерті, після обіду. Ми в костелі вшанували свято Успіння Богородиці. День був дуже виснажливим. Отець Герхард попросив звільнити його від подальших занять, бо наступного дня хотів поїхати у приватних справах до сусідньої Гардеї. Він був із того села. Я дав свою згоду.

— Отче, ви його добре знали... Якою людиною був Герхард Пляцек?

— Я його добре не знав, ніхто не знає досить добре іншу людину. Зрештою, перед лицем смерті багато речей мають інакший вигляд. Але я можу сказати, що він був сумлінним священником. Мав гідність, був усміхненим, співчутливим. Парафіяни любили його.

— У нього були зацікавлення, крім служіння Богу, звичайно?

Хенесс із-під кущистих брів пильно подивився на слідчого, ніби перевіряв, чи в його словах не приховано іронії.

— Він захоплювався історією. Добре знав історію цих земель, особливо замок у Марієнбурзі. Наскільки мені відомо, професор Шмідке, який там керував реставраційними роботами, зробив його своїм неформальним консультантом. Отець Пляцек часто їздив туди, звичайно, з моєї згоди.

— То ви, отче настоятелю, не заперечували?

Хенесс снизав плечами.

— Чому б мав заперечувати? Відбудова столиці монастирської держави — велика й шляхетна справа.

— Чи є у вас якісь підозри щодо винного?

— Жодної. Мені взагалі нічого не спадає на думку.

Слідчий підвів очі й зустрів пронизливий погляд старого, прикутий до нього.

— Коли Пляцек прийшов на парафію? — запитав він.

— Близько восьми місяців тому, з парафії в Гардеї. Я справді не знаю, хто міг учинити такий страшний злочин. Це просто неможливо.

— Неможливо? — Іронічна гримаса з'явилася на обличчі Абе-ля. — І що робить людський труп тут на дзвоні, який закликає овечок на вечірню?

Настоятель від цих слів здригнувся.

— Це не труп, пане слідчий, а тіло, яке полишила безсмертна душа.

Абель проігнорував це зауваження і, почувши наближення Зо-зульки та Гехта, з ляском закрив свій блокнот, подаючи знак, що допит закінчено.

— А тепер, будь ласка, проведіть нас на плебанію, до кімнати отця Пляцека. Трішки згодом сьогодні я пришлю поліцейського на прізвище Кляйн, він опечатає кімнату.

Хенесс лише кивнув у відповідь.

Вони вийшли на вулицю. Венеційська мозаїка на ранковому сонці виблискувала над притвором костелу. На ній було зображено мученицьку смерть покровителя собору, живим зануреного у киплячу олію. Поруч із казаном засновник святині, єпископ Ян I Менх, укланув у німому страждані. Готична плебанія була за декілька десятків метрів за костелом, на Герренштрассе. Поліцейських дивували численні господарські будівлі й прибудівки, у безладі розкидані довкола. Здавалося, ніби ця класична споруда випадково потрапила у цей світ потворності та хаосу.

Кімната Герхарда Пляцека була маленькою та по-спартанськи прибраною. На нефарбованій підлозі з ясеневих дощок навіть не було килима. Над ліжком висів вишитий гобелен, на передньому плані якого було зображено пастушка в дивному капелюшку гнома. Хлопець пас стадо біло-коричневих корів, які дивились у небо, ніби сподівалися звідти важливих новин. Засніжені вершини

Зміст

Розділ I. Пекло та дзвін	7
Розділ II. Брат Альбрехт	44
Розділ III. Дорогий товариш Наун	71
Розділ IV. Жінка з минулого	95
Розділ V. Токата ре-мінор	117
Розділ VI. Добра знайома з Лангфура	150
Розділ VII. Дорота дуже свята	180
Розділ VIII. Ось така м'яка мотузка	217
Розділ IX. Відступник	238
Розділ X. Великий магістр	266
Епілог	297
Примітки	299